

چالش‌های تربیت دینی در دوران معاصر

رحمت‌الله مرزوقی

استادیار دانشگاه شیراز

دوران معاصر به دلیل تحولات گوناگون فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و به ویژه تکنولوژیک، همه حوزه‌های زندگی و فعالیت بشری از جمله قلمرو تربیت دینی را در معرض دگرگونی و چالش‌های جدی قرار داده است. به گونه‌ای که نظام‌های تربیت دینی بدون در نظر گرفتن این نوع دگرگونی و چالش‌های و تکیه بر رویکردها و دیدگاه‌های ایستا، ناپویا و استفاده از روشهای همواره ثابت، محتوم به ناکارآمدی و عدم توفیق خواهند بود.

توجه به تحولات و مقتضیات زمان و مکان برای امر تربیت دینی اهمیتی مضاعف دارد. چرا که تربیت اساساً "فرآیندی اجتماعی" است و در بستر زمان و مکان ویژه هر عصر و نسلی صورت می‌پذیرد. مضافاً اسلام نیز در شکل و گستره اجتماعی خود با در نظر داشتن عنصر زمان و مکان، به همه واکنش‌های روحی، معنوی و مادی انسان توجه می‌نماید. (شهید بهشتی، اسلام و مقتضیات زمان، ۱۳۸۵، ص ۱۶۹)

در عصر حاضر به دلیل ابداعات و گسترش حیرت آور تکنولوژی ارتباطات و اطلاعات، تأثیرگذاری رویکرد سنتی تربیت دینی مبتنی بر «نگرش قرنطینه‌ای» و «گلخانه‌ای» یا رویکرد «انسداد حریم»، به میزان بسیار زیادی کاهش یافته است. در این دوران با فروریختن ساختارهای زمانی و مکانی سنتی، «نگرش تربیتی مبتنی بر تقوای حضور» یا «رویکرد انبساط حریم» می‌تواند به عنوان رویکرد و رسالتی نوین، جایگزین نگرش سنتی ناکارآمد گذشته و به عنوان راهبرد تربیتی مؤثر، مورد توجه قرار گیرد.

به علاوه تربیت دینی تنها دستیابی به نوعی شناخت و یا معنویت ذهنی نیست، بلکه نیازمند تحول در تفکر، نگرش و رفتار آدمی و هدایت وی در پرتو نظامی از ارزشهای دینی به منظور نیل به تکامل و سعادت است. بنابراین حصول به تربیت دینی جامع مستلزم استعانت از قلمروهای گوناگون معرفتی مانند فلسفه (عقل)، علم (تجربه) و عرفان (شهود) و همچنین استفاده از رویکردها و روشهای کارآمد است. امری که به نظر می‌رسد در برنامه‌های درسی تربیت دینی کشور به صورت هدفمند، متوازن و یا همسو به آن پرداخته نمی‌شود.

در مقاله حاضر دو موضوع عمده الزامات عصر جدید و تأثیرات آن بر تربیت دینی و منابع کسب معرفت در قلمرو تربیت دینی مورد بررسی قرار خواهد گرفت تا ضمن ارائه تبیینی روشن از

ویژگی‌های دوران معاصر، رویکردی همسو با تحولات عصر جدید در عرصه تربیت دینی ارائه گردد.

کلید واژه‌ها: تربیت دینی - منابع کسب معرفت، دوران معاصر، تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات.